

Hvad er Socialpsykiatrien? - samt introduktion til Borgeren ved roret

V/Pauline Lunding, Psykiatri- og Tværsektoriel koordination,
Region Syddanmark (i stedet for Bo Jensen fra SBST)

21. April 2026

- **Hvad er socialpsykiatrien?**
  - og aktuel udvikling – koblet til 10-årsplan for psykiatrien
- **Borgeren ved roret og recovery-orienteret rehabilitering**

Hvad er socialpsykiatrien?

Socialpsykiatriens som sektorområde

”Betegnelsen for det sektorområde i kommunerne der leverer specialiserede sociale indsatser til voksne med psykiske lidelser og/eller sociale problemer.

Socialpsykiatrien dækker politikker, ledelse, sagsbehandling, sociale tilbud og indsatser, opsporing, tidlig indsats og forebyggelse, samarbejde på tværs af social, sundhed, psykiatri, uddannelse og beskæftigelse samt brobygning til civilsamfundet.”

(Fagligt oplæg til en 10-årsplan – Bedre mental sundhed og en styrket indsats til mennesker med psykiske lidelser, 2022)

Socialpsykiatrien og serviceloven

Servicelovens formålsparagraf:

Formålet med denne lov er til personer, der er fyldt 18 år,

- 1) at tilbyde rådgivning og støtte for at forebygge sociale problemer,
- 2) at tilbyde en række almene serviceydelser, der også kan have et forebyggende sigte, og
- 3) at tilgodese behov, der følger af nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne eller særlige sociale problemer.

Stk. 2. Formålet med hjælpen efter denne lov er at **fremme den enkeltes mulighed for at udvikle sig og for at klare sig selv eller at lette den daglige tilværelse og forbedre livskvaliteten.**

Stk. 3. Hjælpen efter denne lov bygger på den **enkeltes ansvar for sig selv og sin familie og på den enkeltes ansvar for at udvikle sig og udnytte egne potentialer, i det omfang det er muligt for den enkelte. Hjælpen tilrettelægges på baggrund af en konkret og individuel vurdering af den enkelte persons behov og forudsætninger og i samarbejde med den enkelte, jf. dog § 117 a.** Afgørelse efter loven træffes på baggrund af faglige og økonomiske hensyn.

Socialpsykiatriens ydelser - SEL

1. Forebyggelse, rådgivning og tidlig indsats

Formål: Forebygge forværring og støtte tidligt i borgerens forløb

§ 12 – Rådgivning og opsøgende arbejde

- *Gratis rådgivning til borgere med nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne eller med særlige sociale problemer*

§ 82 a-d – Tidlig forebyggende indsatser (uvisiteret)

- Gruppebaserede tilbud (fx forløb, færdighedstræning)*
- Individuelle, tidsbegrænsede støtteforløb*
- Sociale akuttilbud (fx krisestøtte, midlertidig overnatning)*
- Samarbejde med civilsamfundet*

☞ Typisk: recoveryforløb, mestringsforløb, akutte tilbud

2. Socialpædagogisk støtte og hjælp i eget hjem

Formål: Støtte borgeren i at udvikle færdigheder (mestre eget liv)

§ 85 – Socialpædagogisk støtte (bostøtte)

- *Støtte i eget hjem eller botilbud*
- *Træning af færdigheder, struktur, relationer mv.*
- *Den mest udbredte indsats i socialpsykiatrien*

☞ Typisk: bostøtte, støtteperson, recovery-orienteret støtte i eget hjem

3. Praktisk hjælp og personlig pleje

Formål: Hjælp til dagligdagens funktioner

§ 83 – Personlig hjælp og praktisk støtte

- *Hjælp til fx rengøring, personlig pleje, mad mv.*
- *Gælder også borgere med psykiske lidelser*

☞ Typisk: hjemmehjælp (også relevant i socialpsykiatri)

Socialpsykiatrien ydelser

4. Behandling og særlige indsatser

Formål: Supplere sundhedssystemet ved komplekse behov

§ 102 – Tilbud af behandlingsmæssig karakter

- *Særlige behandlingstilbud, når sundhedssystemet ikke er tilstrækkeligt typisk psykologbehandling (mest udbredt), fysioterapi, sygepleje, seksualvejledning*

§ 101 – Social stofmisbrugsbehandling

- *Kommunen har pligt til at tilbyde behandling*

☞ Typisk: misbrugsbehandling, særlige psykosociale indsatser

situation.

Socialpsykiatriens ydelser

5. Beskæftigelse og meningsfuld aktivitet

Formål: Deltagelse, struktur og livskvalitet

§ 103 – Beskyttet beskæftigelse

- *For borgere, der ikke kan arbejde på almindelige vilkår*

§ 104 – Aktivitets- og samværstilbud

- *Fx væresteder og dagtilbud*
- *Fokus på sociale relationer og livskvalitet*

☞ Typisk: væresteder, aktivitetscentre, skånejob-lignende tilbud

6. Bolig og botilbud

§ 107 – Midlertidige botilbud

- *Fx afklaringsforløb (forventeligt pr. 1 januar 2027), rehabilitering, midlertidigt ophold*

§ 108 – Længerevarende botilbud

- *Til borgere med varige og omfattende behov*

§ 105/85 – Botilbudslignende tilbud

- *Borgeren bor i et botilbudslignende tilbud, men med egen lejekontrakt i henhold til almenboliglovens §105*

☞ Typisk: socialpsykiatriske botilbud, afklaringspladser

Derudover §109 (krisecentre) + 110 (herberger/forsorgshjem)

Udfordringer i – og løft af den samlede psykiatri

Det faglige oplæg og den politiske aftale om 10årsplan-årsplanen

Det faglige oplæg (2022)

Også særskilt fokus på **socialpsykiatrien** foruden de mange fælles temaer og fokus på behandlingspsykiatrien

- ” Der er et stort behov for at løfte kapacitet, kvalitet og kompetencer i **socialpsykiatrien**”
- en række **anbefalinger**

De politiske aftaler om 10-årsplan for psykiatrien (2022,2023, 2025)

- Tre politiske aftaler – den seneste i juni 2025

Socialpsykiatrien: Kapacitets- og kvalitetsløft - flere fleksible tilbud, kompetenceløft, opsøgende arbejde til de mest udsatte, Øget tryghed samt:

Udvikling og omlægning af socialpsykiatrien via Borgeren ved roret

Spørgsmål?

Borgeren ved roret-

Strategisk og systematisk omlægning til
recovery-orienteret rehabilitering

Behov for en ny tilgang

Rammevilkår for udviklingen af socialområdet

- Et meget **voldsomt udgiftspres** – ikke mulighed for store investeringer
  - Hårde **lokale prioriteringer** (og drøftelser)
- ... og mange ting peger i retning af at presset vil stige (case)

Borgeren ved roret er

- En ny tilgang til synet på og arbejdet med borgeren (og fællesskaber) – et socialpolitisk skift
- En omlægning af den eksisterende indsats
- En tilgang som har vist effekter for både borgere og udgifter i de kommuner, som har arbejdet ud fra tilgangen

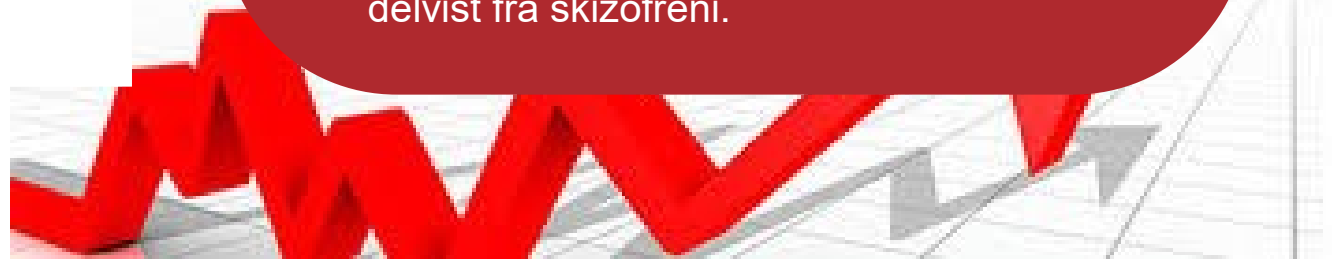
Case: socialpsykiatrien

- Der er kommet 30 pct. flere voksne med psykiatrisk diagnose siden 2014
- Der er kommet 40 pct flere børn og unge med psykiatrisk diagnose siden 2014

→ mennesker med psykiske lidelser trækker mere på sundhedssystemet, er mere på offentlig forsørgelse...dertil kommer de menneskelige omkostninger

Men vi ved også at:

- Langt de fleste mennesker med psykiske lidelser kan komme sig – også fra svære psykiske lidelser
- Fx kan op mod 60 pct. komme sig helt eller delvist fra skizofreni.

Borgeren ved roret

- kort fortalt

- Faglig tilgang med **fokus borgernes potentiale** for at leve et så selvstændigt liv som muligt
- Borgerens perspektiv er det styrende og **borgerens motivation er drivkræft**
- Tilgangen er tilrettelagt efter **borgerens egne mål** og med udgangspunkt i **borgerens potentiale og ressourcer**
- Borgeren har derfor også et **ansvar for at deltage aktivt i indsatsen**
- **Beskæftigelse står centralt** som både mål og middel i tilgangen.

Vidensgrundlaget

Recovery-orientering, CHIME og rehabilitering

CHIME (fem faktorer der fremmer patientens/borgerens recovery)

- **Forbundethed:** Handler om at have gode sociale relationer og føle sig som en del af et fællesskab.
- **Håb og optimisme:** Troen på, at det er muligt at få det bedre, og at fremtiden rummer muligheder.
- **Identitet:** Arbejdet med at genopbygge en positiv følelse af sig selv, der ikke kun er defineret af en diagnose eller sygdom.
- **Mening:** At finde mening i livet, for eksempel gennem arbejde, fritidsinteresser eller det at hjælpe andre.
- **Empowerment (Styrkelse):** At tage magten over sit eget liv tilbage, opleve kontrol og evnen til at træffe egne valg.

Recovery

Personlig recovery: Et indefra-perspektiv på at komme sig, hvor der er fokus på den enkeltes egen definition af trivsel og livskvalitet, og at leve et personligt tilfredsstillende liv, uanset om man fortsat har symptomer.

Borgerens perspektiv på hvad der skaber trivsel er omdrejningspunktet.

Social recovery: At komme sig delvist og leve et liv som de fleste, samtidig med at de psykiske vanskeligheder fortsat spiller en rolle i livet

Klinisk recovery: At komme sig helt og leve uden symptomer og medicin

Recovery som en social proces:

Der lægges i stigende grad vægt på de sociale aspekter af at komme sig. Det indebærer, at man deltager i nye sociale sammenhænge og dialoger, som kan udvikle nye måder at forstå og håndtere situationen på.

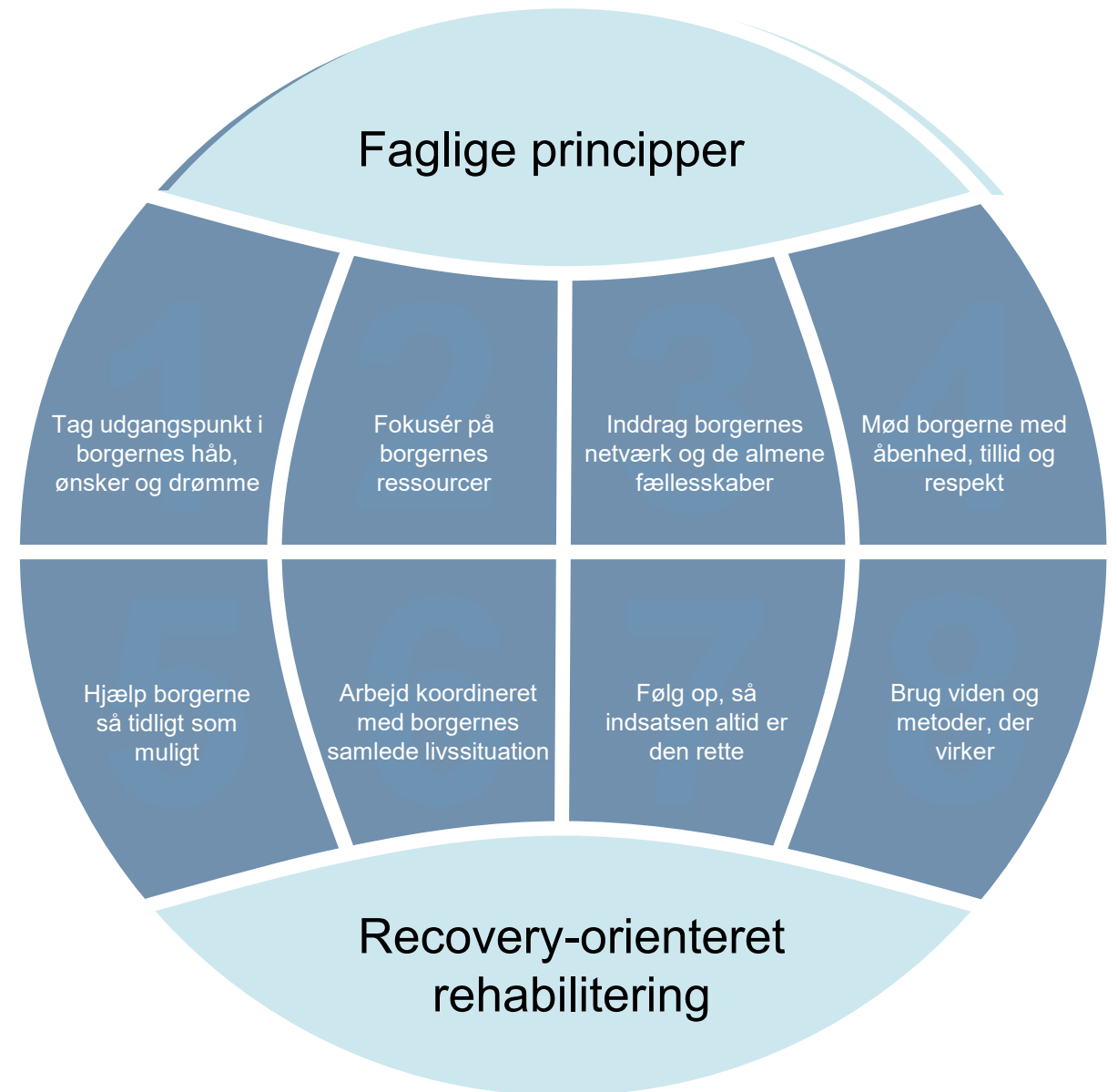
Rehabilitering

Definition (Hvidbog om rehabilitering, 2022)

Rehabilitering er målrettet personer, som oplever eller er i risiko for at opleve begrænsninger i deres fysiske, psykiske, kognitive og/eller sociale funktionsevne og dermed i hverdagslivet. **Formålet** med rehabilitering er at muliggøre **et meningsfuldt liv** med bedst mulig aktivitet og deltagelse, mestring og livskvalitet.

Rehabilitering er en **samarbejdsproces** mellem en person, pårørende, professionelle og andre relevante parter.

Rehabiliteringsindsatser er målrettede, sammenhængende og vidensbaserede **med udgangspunkt i personens perspektiver** og hele livssituation.

1

Princip 1: Tag udgangspunkt i borgernes håb, ønsker og drømme

HVAD

Borgernes håb, ønsker og drømme skal være udgangspunkt for de mål, der sættes for indsatsen.

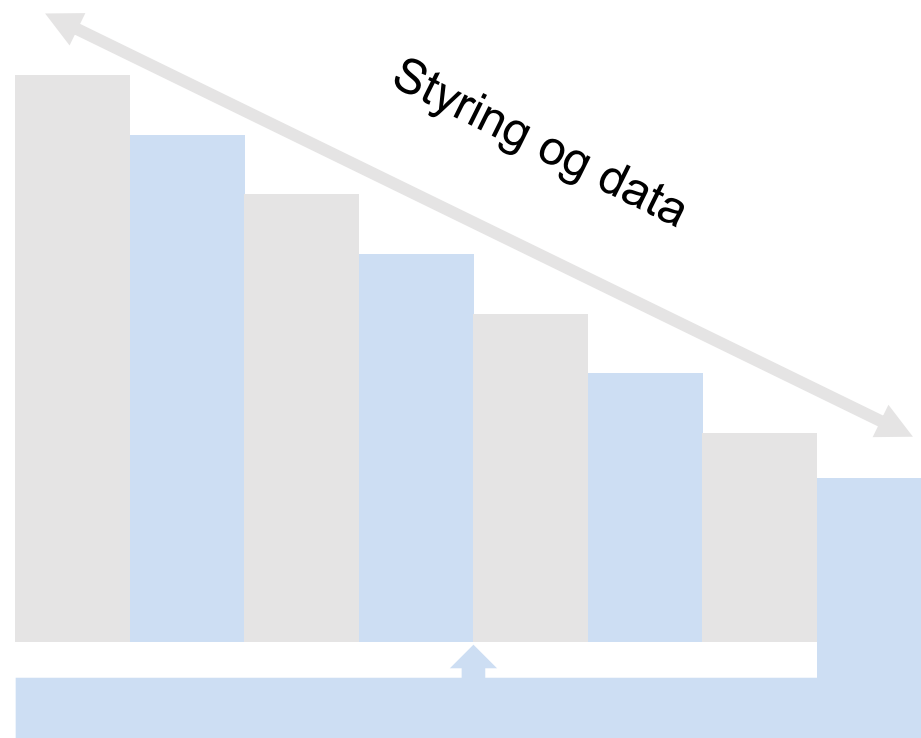
HVORFOR

- Socialfaglig begrundelse
- Lovgivningsmæssig begrundelse

HVORDAN

- Strategisk ledelse
- Myndighed
- Udfører
- Borgere

Hvordan virker recovery-orienteret rehabilitering ift. beskæftigelse?

- ✓ Fokus på at give borgeren oplevelsen af kontrol og indflydelse på eget liv
- ✓ Fokus på meningsfulde indsatser for borgeren
- ✓ Brobygning til almene fællesskaber borgeren ønsker at være en del af
- ✓ Ved at bringe borgeren tættere på et så selvstændigt liv i trivsel som muligt
- ✓ Ved at borgeren oplever at 'systemet' tror på, at borgeren kan lykkes

CHIME og Hvidbog for rehabilitering

Meget få mennesker med psykiske vanskeligheder er i job. Mange **fastholdes** i sociale indsatser

Fagprofessionelles **lave forventninger** eroderer håb og reducerer borgernes muligheder for at få job

Medarbejderens tro på at borgeren kan komme i beskæftigelse øger sandsynligheden for at det sker med 30% (Rosholm m.fl.2017)

Faglige eksperter **siger**, at mennesker med svære psykiske vanskeligheder sandsynligvis ikke kan passe et arbejde

Mennesker med svære psykiske vanskeligheder **tror på**, at de ikke magter et arbejde

Arbejdsgivere **tror** derfor, at mennesker med svære psykiske lidelser ikke kan arbejde

Samarbejdet med kommunerne om omlægning til BVR

- Udviklingsforløb med 20 kommuner frem til 2026
  - socialpsykiatri – og mange steder hele voksenområdet
- Bred formidling af *mindset* i Borgeren ved roret og konceptet for udvikling og omlægning til BVR
- Adgang til brug af redskaber (temperaturmåling, sociale nøgletal mm)

Tak for ordet 😊

Spørgsmål?